

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระบำนกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดง “ระบำนกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร” ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้รวบรวมเอกสารในการที่จะสร้างชุดการแสดงนี้ขึ้นมา เช่นจากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และข้อมูลสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ที่อาศัยใกล้บึงบอระเพ็ด และได้รวบรวมข่าวการพบนกในสมัยนั้น ฉะนั้นในเอกสารเล่มนี้น่าจะมีประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจการอ่าน และสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า ก็จะทำให้ประโยชน์แก่บุคคลเหล่านั้นทั้งในหลายๆ ด้าน เช่น ด้าน ธรรมชาติ ก็จะทราบถึงบึงบอระเพ็ดในสมัยอดีต ด้านความงามของระบำนกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร ในรูปแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายและลีลาท่ารำที่อยู่ในชุดการแสดง ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นแนวทาง และแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนมีความคิดในการสร้างสรรค์การแสดงขึ้นมา และทราบถึงหลักการ แต่งกาย และเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงระบำนกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธรนี้ไม่ได้กำหนดตายตัวว่า จะต้องบรรเลงบรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ไม้นวม วงปี่พาทย์ไม้แข็ง วงเครื่องสาย หรือวงมโหรีแต่อย่างใด จึงสามารถบรรเลงด้วยวงดนตรีประเภทต่างๆ ได้ ดังตัวอย่างเครื่องดนตรีดังต่อไปนี้

1. ระนาดเอก ที่ให้เสียงนุ่มนวล นิยมทำด้วยไม้ไผ่บง ถ้าต้องการ ให้ได้เสียงเกรียวกราว นิยมทำด้วยไม้แก่น ลูกระนาดมี 21 ลูก ลูก ที่ 21 หรือลูกยอด จะมีขนาดสั้นที่สุด ลูกระนาด จะร้อยไว้ด้วยเชือกติดกันเป็นผืนแขวนไว้บนราง ซึ่งทำด้วย ไม้เนื้อแข็งรูปร่างคล้ายเรือ ค้ำหัวและท้ายโค้งขึ้นเพื่อให้อุ้มเสียง มีแผ่นไม้ปิดหัวและท้ายรางเรียกว่า “โชน” ฐานรูปสี่เหลี่ยมเรียกว่า “ปี่พาทย์ไม้แข็ง” ไม้ดีอีกชนิดหนึ่งทำด้วยวัสดุที่นุ่มกว่า ใช้ผ้าพัน แล้วถักด้ายสลับ เวลาตีจะให้เสียงนุ่มนวล เมื่อผสมเข้าวงเรียกว่า “ปี่พาทย์ไม้นวม”

2. ระนาดทุ้ม เลียนแบบระนาดเอก สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวลูกระนาดมีจำนวน 17-18 ลูก ตัวลูกมีขนาดกว้างและยาวกว่าของระนาดเอกตัวรางก็แตกต่าง จากระนาดเอก คือเป็นรูปคล้ายหีบ ไม้แต่เว้ากลางมีโชนปิดหัวท้าย มีเท้าอยู่สี่มุมราง ไม้ดีตอนปลายใช้ผ้าพันพอกให้โต และนุ่ม เวลาตีจะได้เสียงทุ้ม

ระนาดทุ้มใช้บรรเลงในวงปีพาทย์ทั่วไป มีวิธีการบรรเลง แตกต่างไปจากระนาดเอก คือไม่ได้ยึดการบรรเลงอยู่แปด เป็นหลัก การที่จะตีเก็บคู่แปดให้ได้เสียงระนาดเอกที่ไพเราะน่าฟังนั้นมีพื้นฐานสำคัญมาจากการฝึกตีระนาดที่เรียกกันว่า “ตีฉาก” คือการกำหนดรู้การใช้กำลังกล้ามเนื้อแขนเพื่อให้ได้เสียงระนาดที่ดังเท่ากันทั้งสองมือ ผู้ที่เรียนระนาดเอกทุกคนจะต้องฝึกการตีฉากเพื่อปรับน้ำหนักมือทั้งสองข้างให้เสมอกันเสียงระนาดเอกจึงจะคมชัดเจน

3. จะเข้ เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งเข้าใจว่าแก้ไขมาจากพิณทำให้วางราบไปตามพื้นเพื่อให้นั่งเล่นได้สะดวกและไพเราะโดยเหตุที่ตัวพิณแต่เดิม ทำเป็นรูปร่างอย่างจะเข้แต่ขุดให้กลวงเป็นโพรงข้างในเพื่อช่วยให้เกิดเสียงก้องกังวาน จึงเรียกชื่อเครื่องดนตรีชนิดนี้ตามรูปร่างว่า “จะเข้” เช่นเดียวกับพิณของอินเดียที่ทำตอนตัวพิณเป็นรูปนกยูงก็เรียกพิณชนิดนั้นว่า “มยุรี” แต่จะเข้ที่สร้างในตอนหลังนี้ได้คิดปรับปรุงแก้ไขกันขึ้นใหม่ไม่ทำเป็นรูปจะเข้ทีเดียวแต่ถ้าพิจารณาด้วยความคิดคำนึงเข้าช่วยด้วยก็มีเค้าคล้าย ๆ จะเข้ที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปนี้เข้าใจว่าเพื่อประโยชน์ในทางเสียงและเพื่อความสะดวกเป็นส่วนใหญ่ ตัวจะเข้ทำเป็น 2 ตอน ตอนตัวและหัวเป็นกระพุ้งใหญ่ทำด้วยไม้แก่นขนุนหนาราว 12 ขาวประมาณ 52 กว้างประมาณ 29 ตอนหางยาวประมาณ 78-80 ซม. กว้างประมาณ 11.5 ซม. รวมทั้งท่อนหัวและท่อนหางซึ่งทำด้วยไม้แก่นขนุนท่อนเดียวขุดเป็นโพรงตลอดถึงกัน ก็ยาวประมาณ 130-132 ซม. มีแผ่นไม้ปิดท้องเบื้องล่าง จะเข้ตัวหนึ่งมีเท้ารองตอนตัว 4 และปลายหาง 1 สูงจากปลายเท้าวางพื้นถึงหลังประมาณ 19 ซม. ทำหลังนูนกลางสองข้างลาดลงขึ้นสายโยงยึดไปตามหลังตัวจะเข้จากทางหัวไปทางหางสามสาย สาย 1 ใช้เส้นลวดทองเหลือง อีก 2 สายเป็นสายเอ็นมีลูกบิดประจำสาย ๆ ละ 1 อันสำหรับเร่งเสียง มี “หย่อง” รับสายทางหางระหว่างตัวจะเข้มาทาง “หย่อง” มีแป้นไม้ที่เรียกกันว่า “นม” สำหรับรองนิ้วกด 11 อันติดไว้บนหลังจะเข้มนอันหนึ่ง ๆ สูงเรียงระดับกันไปตั้งแต่ 2 ซม. ขึ้นไปจนสูง 3.5 ซม. เมื่อบรรเลงใช้ดีดด้วยไม้ดีดกลมปลายแหลมทำด้วยกระดูกสัตว์หรือด้วยงายาวประมาณ 5.6 ซม. เกียนด้วยเส้นด้ายติดกับปลายนิ้วชี้ของผู้ดีดและใช้นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วกลางช่วยจับให้มีกำลังดันเวลาแกว่งมือส่ายไปมา เครื่องดนตรีชนิดนี้บางทีก็สร้างขึ้นด้วยความวิจิตรบรรจงเช่นเลี่ยมและฝังงาเป็นลวดลายสวยงาม ไทยเราเห็นจะรู้จักเล่นจะเข้มานานไม่น้อยกว่าสมัยแรกตั้งกรุงศรีอยุธยา

4. กลองทัด ดีห่าบบ้าง ถึบ่างตามแบบแผนของเพลงแต่ละเพลง

5. ฆ้องวงใหญ่ ดีพร้อมกันทั้งสองมือบ้าง ดีมือละลูกบ้างมีหน้าที่ดำเนินทำนองซึ่งเป็นเนื้อเพลงเป็นหลักของวง

6. ฆ้องวงเล็ก ดีเก็บถี่ ๆ มือละลูกบ้าง มือละหลาย ๆ ลูกบ้าง หน้าที่สอดแทรก แซงทำนองในทางเสียงสูง

7. ฉิ่ง โดยปกติจะตีสลับกันให้ดังฉิ่งทีหนึ่ง ดังฉับทีหนึ่งโดยสม่ำเสมอ มีหน้าที่กำกับจังหวะย่อยให้รู้จังหวะหนักและจังหวะเบา